

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 04 жовтня 2023 року № 1754

УДК 634.18

Код UPOV: ARONI_MEL

**Методика
проведення експертизи сортів аронії чорноплідної (*Aronia melanocarpa*
(Michx.) Elliot.) на відмінність, однорідність і стабільність**

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot.

2. Необхідний рослинний матеріал – дворічні саджанці

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити шість дворічних саджанців.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками, відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи

Експертиза має тривати два незалежні вегетаційні цикли повного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

2) Місце експертизи

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) Умови для проведення експертизи

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) План експертизи

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше шість рослин. Рекомендована схема розміщення рослин $2,5 \times 3,0$ м.

5) Метод дослідження

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють усі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) Кількість рослин / частин рослин

Експертизі підлягає щонайменше шість рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання шести рослин або частин шести рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених шести рослин або частин шести рослин;

VG: візуальна разова оцінка шести рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених шести рослин або частин шести рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність*

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність*

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з шести рослин допускається одна нетипова.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність*

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі

особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Кущ: габітус (ознака 1);
- Суцвіття: щільність (ознака 14);
- Квітка: забарвлення пелюсток (ознака 15);
- Плід: забарвлення (ознака 17).

Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови докільля це унеможливлують;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів аронії чорноплідної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QN	Кущ: габітус VS 4	прямий	1	
		піднесений	2	
		розлогий	3	
		обвислий/пониклий	4	
2. QL	Кущ: сила росту пагона VS 3	слабка	3	
		середня	5	
		велика	7	
3. PQ	Пагін однорічний: забарвлення VS 3	червоно-буре	1	
		темно-сіре	2	
4. (+) QN	Кущ: кількість пагонів MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
5. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
6. (+) QN	Листок: за шириною MS 2	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
7. QN	Листок: співвідношення довжина / ширина MS 2	мале	3	
		середнє	5	
		велике	7	
8. (*) PQ	Листок: форма VS 2	еліптична	1	
		оберненояйцеподібна	2	
9. QL	Листок: розсіченість VS 2	відсутня	1	
		наявна	9	
10. (*) QN	Листок: опушення нижнього боку VS 2	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
11. QL	Листок: глянсуватість VS 2	відсутня	1	
		наявна	9	
12. QL	Листок: антоціанове зabarвлення черешка VS 2	відсутнє	1	
		наявне	9	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
13. (+) QN	Суцвіття (складний щиток): діаметр MS 2	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
14. (*) QN	Суцвіття: за щільністю VS 2	нещільне	3	
		середньої щільності	5	
		щільне	7	
15. (*) PQ	Квітка: забарвлення пелюсток VS 2	біле	1	
		рожеве	2	
		інше	3	
16. PQ	Плід: форма VS 3	куляста	1	
		сплюснутоокругла	2	
17. (*) PQ	Плід: забарвлення VS 3	чорно-пурпурове	1	
		чорне	2	
		інше	3	
18. (+) QN	Плід: діаметр MS 3	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
19. QL	Плід: восковий наліт VS 3	відсутній	1	
		наявний	9	
20. (*)	Час початку цвітіння	ранній	3	
		середній	5	

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
(+) QN	MG 1	пізній	7	
21. (+) QN	Плоди: час достигання MG 3	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів аронії чорноплідної

Коди фаз росту й розвитку рослин аронії чорноплідної, в які слід робити
обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	стиглі плоди
4	період спокою

Загальний вигляд куща аронії
чорноплідної

Суцвіття

Плоди

До 4 Кущ: кількість пагонів, шт.

Мала – до 20, середня – 20–30, велика – понад 30.

До 5 Листок: за довжиною, см

Короткий – до 4, середній – 4–6, довгий – понад 6.

До 6 Листок: за шириною, см

Вузкий – до 3, середній – 3–5, широкий – понад 5.

До 13 Суцвіття (складний щиток): діаметр, см

Малий – до 5, середній – 5–6, великий – понад 6.

До 18. Плід: діаметр, мм

Малий – до 6, середній – 6–10, великий – понад 10.

До 20 Час початку цвітіння, декада, місяць

Ранній – III декада травня, середній – I декада червня, пізній – після I-ї декади червня.

До 21 Плоди: час досягання, декада, місяць

Ранній – I декада вересня, середній – II декада вересня, пізній – III декада вересня.

9. Література

1. Блинова К. Ф. и др. Ботанико-фармакогностический словарь: Справ. пособие/ Под ред. К. Ф. Блиновой, Г. П. Яковлева. – М.: Высш. шк., 1990. – 167 с.

2. Бурмистров А. Н., Никитина В. А. Медоносные растения и их пыльца: Справочник. – М.: Росагропромиздат, 1990. – С. 17–192 с.

3. Виноградова Ю., Куклина А. Знакомая и незнакомая «черноплодка». – Наука и жизнь. – 2006. – № 2.

4. Коновалов И. Н. Род 3. Арония – *Aronia Pers.* // Деревья и кустарники СССР. Дикорастущие, культивируемые и перспективные для интродукции. / Ред. Тома С. Я. Соколов. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1954. – Т. III. Покрытосеменные. Семейства Троходендроновые – Розоцветные. – С. 485.

5. Универсальная энциклопедия лекарственных растений / Сост. И. Н. Путырский, В. Н. Прохоров. – М.: Махаон, 2000. – С. 60–61.